

DAN DVORANE 29.XII.2017.

ČARDAŠ

MAĐARSKA NOĆ U LISINSKOM

LANA KOS, sopran

IVAN KRPAN, glasovir

IVO LIPANOVIĆ, dirigent

SIMFONIJSKI ORKESTAR
HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

Sve boje glazbe. sviđalo se to vama ili ne.

LISINSKI
PREKO DUGE

Franz Liszt

Mađarska rapsodija u cis-molu, br. 2, S. 244

Franz Liszt

Prvi koncert za glasovir i orkestar u Es-duru, S. 124

Allegro maestoso

Quasi adagio

Allegretto vivace – Allegro animato

Allegro marziale animato

Ivan Krpan, glasovir

Emmerich Kálmán

Hej, hej, tamo u planinama moj je dom (Heia, heia, in den Bergen ist

mein Heimatland), arija Sylvije Varescu iz 1. čina operete *Kneginja*

čardaša (Die Csárdásfürstin)

Lana Kos, sopran

Johann Strauss mlađi

Uvertira operete *Barun Ciganin (Der Zigeunerbaron)*

Franz Lehár

Pjesma o Vilji,

arija Hanne iz 2. čina operete *Vesela udovica (Die lustige Witwe)*

Lana Kos, sopran

Johann Strauss mlađi

Čardaš iz 3. čina opere Vitez Pázmán (Ritter Pázmán), op. 441

Robert Stolz

Zasviraj na svojoj violini (Spiel auf deiner Geige),

arija princeze Jadje iz 1. čina operete *Venera u svili (Venus in Seide)*

Lana Kos, sopran

Johann Strauss mlađi

Živjela Mađarska! (Éljen a Magyar!), polka, op. 332

Emmerich Kálmán

Kad čujem ciganske violine (Höre ich Zigeunergeigen),

arija Grofice Marice iz 1. čina operete *Grofica Marica (Gräfin Mariza)*

Lana Kos, sopran

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Gaja Vukelić

Urednica: Jelena Vuković

Autorica teksta: Gordana Krpan

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille

Tisak: Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 600 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

Nakon koncerta u predvorju Velike dvorane nastupit će grupa
Boom Pacha Boom.

IVAN KRPAN

4

Ivan Krpan jedan je od najzanimljivijih i najuspješnijih mladih hrvatskih pijanista. Rođen je u Zagrebu 1997. godine. Student je pete godine glasovira u razredu prof. Rubena Dalibaltayana na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Nižu i srednju glazbenu školu Blagoja Berse u Zagrebu završio je u razredu prof. Renate Strojin Richter. Osvajao je prve nagrade na regionalnim, državnim i međunarodnim natjecanjima.

Godine 2014. osvojio je prvu nagradu na Međunarodnom pijanističkom natjecanju EPTA Belgija u Bruxellesu, prvu nagradu na Međunarodnom pijanističkom natjecanju *Mladi virtuoz* u Zagrebu, drugu nagradu na Međunarodnom pijanističkom natjecanju podunavskih zemalja u Ulmu (Njemačka) te prvu nagradu na Međunarodnom pijanističkom natjecanju u Enschedeu (Nizozemska). Godine 2015. osvojio je četvrtu nagradu na Međunarodnom Mozartovu natjecanju u Zhuhaiju (Kina). U 2016. godini dobitnik je prve nagrade na Međunarodnom natjecanju za mlade pijaniste u Ettlingenu (Njemačka) te treće nagrade na Međunarodnom natjecanju *Frédéric Chopin* u Moskvi. Bio je polaznik majstorskih tečajeva profesora Dalibora Cikojevića, Siavusha Gadjeva, Đorđa Stanetića, Kemala Gekića, Pavele Gililova i Klause Kaufmanna. Dobitnik je Dekanove nagrade za 2014. godinu te Nagrade *Ivo Vuljević* za najboljeg mladog glazbenika u 2015. godini. Rektor Sveučilišta u Zagrebu dodijelio mu je posebno priznanje za međunarodne uspjehe u 2016. godini. Zagrebačka filharmonija dodijelila mu je nagradu *Mladi glazbenik godine* za 2016. godinu. Kao stipendist Međunarodne muzičke akademije u Lihtenštajnu redovito sudjeluje na majstorskim tečajevima i koncertima u organizaciji te ustanove.

Najveći uspjeh ostvario je 2017., osvojivši prvu nagradu na Međunarodnom pijanističkom natjecanju *Ferruccio Busoni* u Bolzanu – jednom od najuglednijih pijanističkih natjecanja na svijetu. U finalu je nastupio kao solist uz Orkestar Haydn i dirigenta Arva Volmera, te izvedbom *Petog koncerta za glasovir i orkestar* Ludwiga van Beethovena osvojio naklonost stručnog ocjenjivačkog suda i publike. Koncert je izravno prenosila talijanska televizija RAI. Nakon povratka u Zagreb održao je recital 18. rujna u Dvorani *Blagoje Bersa* koji je izravno prenosila Hrvatska radiotelevizija. Pobjeda u Bolzanu donijela mu je niz angažmana tijekom ove i sljedeće sezone, među inim gostovanja u Italiji, Njemačkoj, Kini, Južnoj Koreji i Južnoj Americi. Tijekom ljeta očekuju ga nastupi na Dubrovačkim ljetnim igrama i Osorskim glazbenim večerima, a zatim i nastupi u nekim od najpoznatijih svjetskih glazbenih središta (Leipzig, München, Weimar, London i St. Peterburg).

LANA KOS

6

Lana Kos rođena je 1984. godine u Varaždinu. Pjevanje je učila na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Sa samo sedamnaest godina debitirala je u ulozi Kraljice noći u Mozartovoj *Čarobnoj fruli* u HNK-u Zagreb. Zbog specifične boje glasa, raspona od tri oktave te lakoće i suverenosti pjevanja, njezin veliki pjevački potencijal odmah je došao do izražaja, a prepoznao ga je i veliki Mstislav Rostropovič, angažiravši je za ulogu Nataše Rostove u operi *Rat i mir* Sergeja Prokofjeva u moskovskom Boljšoj teatru. Godine 2006. postala je najmlađa solistica u povijesti Bavarske državne opere u Münchenu, gdje je tijekom četiri godine interpretirala niz uloga pod vodstvom najuglednijih svjetskih dirigenata kao što su Kent Nagano, Marco Armiliato, Nicola Luisotti, Julian Kovatchev, Fabio Luisi, Kirill Petrenko, Daniele Gatti i mnogi drugi.

Godine 2008. pjevala je glavnu ulogu u Janáčekovoj operi *Mala lukava Ilija* u Izraelskoj operi u Tel Avivu te nastupila kao Madame Cortese u Rossinijevoj operi *Putovanje u Reims* na Oprenom festivalu u Wexfordu (Irska). Godinu dana poslije počela je njezina suradnja sa Slovenskim narodnim kazalištem u Mariboru, gdje je bila vodeća solistica. Ostvarila je velike uloge, kao što je Mimi (*La Bohème*), Violetta Valéry (*La Traviata*), Juliette (*Roméo et Juliette*). Za naslovnu ulogu u Donizettijevoj operi *Lucía di Lammermoor*, ostvarenu u HNK-u Ivana pl. Zajca iz Rijeke 2011. dobila je Nagradu hrvatskog glumišta u kategoriji iznimnog ostvarenja mladih umjetnika do 30 godina. Ove joj je godine Nagrada hrvatskog glumišta u kategoriji za najbolju žensku ulogu dodijeljena za ulogu Elvire u operi *Ernani* G. Verdija pod dirigentskim vodstvom Ive Lipanovića, u režiji Giancarla del Monaca i produkciji HNK-a u Splitu.

Međunarodna karijera Lane Kos doživjela je novi uzlet 2011. godine, ulogom Violette koju je pjevala u Veroni uz dirigenta Carla Rizzija i redatelja Huga de Anu, te u Teatru Massimo u Palermu uz dirigenta Brunu Bartolettija i redatelja Henninga Brockhousa. Iste je godine pjevala ulogu Micaële na Izraelskom oprenom festivalu u Masadi pod ravnanjem Daniela Orena, u režiji Giancarla del Monaca, te Manon u Grčkoj državnoj operi u Ateni, također u režiji Giancarla del Monaca.

U idućim godinama Lana Kos niže brojne uspjehe nastupima na svjetskim pozornicama. Među njima valja istaknuti ulogu Desdemone u Pekinškoj operi, zatim Violette u veronskoj Areni i u kineskom gradu Guangzhou u produkciji Covent Gardena. Zapažen je i njezin nastup u ulozi Desdemone u Teatru Massimo u Palermu uz maestra Renata Palumba, zatim uloga Micaële u São Paulu u Brazilu te uloga Giuliette u veronskoj Areni uz tenora Vittorija Grigola. Godine 2016. pjevala je Luisu Miller u Teatru Real u Madridu s Leom Nuccijem i maestrom Jamesom Conlonom, zatim Mimi u Teatru *Giuseppe Verdi* u Trstu te Violettu u Teatru Lirico u Cagliariju.

Sezonu 2016./2017. otvorila je ulogom Liù (*Turandot*) koju je otpjevala na Međunarodnom glazbenom festivalu u Makau, Kina. Između rujna 2017. i ožujka 2018. ima petnaest angažmana u Grazu te pjeva ulogu Leonore (*Trubadur*) u Centru umjetnosti u Seulu. Čeka je i uloga Violette u Genovi i Bariju (Teatro Petruzzelli) te 2020. godine u Teatru Real Madrid.

IVO LIPANOVIĆ

Dirigent **Ivo Lipanović** rođen je u Dubrovniku, a podrijetlom je iz Lumbarde na Korčuli. Dirigiranje je studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi prof. Igora Gjadrova te kod Lovre pl. Matačića. Godine 1986. pobijedio je na natjecanju mladih dirigenata u Zagrebu te je iste godine, na poziv maestra Vjekoslava Šuteja, angažiran kao zborovođa i dirigent u Operi HNK-a u Splitu. Od 1992. do 1998. godine ravnatelj je Opere HNK-a u Splitu i umjetnički ravnatelj glazbenog programa Splitskog ljeta. U Splitu je ravnao brojnim koncertima, baletima i opernim premijerama, među kojima se ističu Verdijeve opere *Lombardijci* i *Falstaff*, integralna izvedba *Aide*, potom *Carmen* Georgesa Bizeta, *Salome* Richarda Straussa te prva scenska izvedba u Hrvatskoj dramske legende Hectora Berlioza *Faustovo prokletstvo*.

Gostuje u Operi HNK-a u Zagrebu, Operi HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci te dirigira orkestrima Zagrebačke filharmonije, Simfonijskim orkestrom HRT-a, Dubrovačkim simfonijskim orkestrom te Varaždinskim komornim orkestrom. U inozemstvu dirigira Simfonijskim akademskim orkestrom iz Seula, Simfonijskim orkestrom Beneventa, Orkestrom opere iz Cagliarija, Orkestrom Arena di Verona, Orkestrom Deutsche Oper iz Berlina, Filharmonijskim orkestrom Nice, MDR simfonijskim orkestrom iz Leipziga, Slovenskom filharmonijom i Simfonijskim orkestrom Slovenske radiotelevizije. Godine 1998. prouzvodi i snima ciklus madrigala za djevojački zbor i instrumentalni ansambl *Spiriti eccellenti* hrvatskoga skladatelja Petra Bergama. Od 1995. godine intenzivno nastupa u inozemstvu; u Seulu ravna premijerom Verdijeva *Don Carlosa*, u Državnoj operi u Ankari izvodi Orffovu kantatu *Carmina burana*, Giordanovu operu *Andrea Chénier*, Bizetovu *Carmen* te Gounodova *Fausta*. U Italiji s velikim uspjehom prvi put nastupa u Cagliariju s *Faustom*, kao i u Sassariju s Mascagnijevom *Cavallerijom rusticanom*. Tijekom 1996. godine u Veroni s pijanistom Aldom Ciccolinijem integralno izvodi Saint-Saënsove glasovirske koncerte i simfonije Felixa Mendelssohna. Stalni je gostujući dirigent u Teatro Lirico Sperimentale u Spoletu i višegodišnji docent na specijalizaciji za mlade pjevače i orkestralne glazbenike, gdje je ujedno i dirigirao premijerama Gounodova *Fausta*, Massenetova *Werthera*, *Figarova pira* W. A. Mozarta, *Cavallerije rusticane* Pietra Mascagnija, *Suzanine tajne* Ermanna Wolf-Ferrarija, *Manon Lescaut* Giacoma Puccinija. U ožujku 2000. godine dirigira premijerom *Evgenija Onjegin*a P. I. Čajkovskoga u Operi u Nici s velikim opernim zvijezdama Barbarom Hendricks, Vladimirom Černovom, Zoranom Todorovićem i Mattijem Salminenom. Nakon uspješnog prvog nastupa u Deutsche Oper u Berlinu s Orffovim djelom *Carmina burana* u listopadu 1999., ponovno je angažiran u toj

Fotograf: Domagoj Kunić

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije stasao je postupnim povećavanjem prvog radijskog orkestra osnovanog 1929., samo tri godine nakon početka emitiranja tadašnjega Radio-Zagreba. Od godine 1957. počinje djelovati pod nazivom Simfonijski orkestar Radio-televizije Zagreb, od 1975. do 1990. naziv mu je Zagrebački simfoničari RTZ, a od 1991. nosi današnji naziv. Na čelu toga orkestra stajali su mnogi ugledni dirigenti: Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Josef Daniel, Oskar Danon, Milan Horvat, Uroš Lajovic, Vladimir Kranjčević i Nikša Bareza. Među mnogim dirigentima i solistima s kojima je ansambl surađivao bili su i Lovro von Matačić, Igor Markevič, Franz Konwitschny, Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Ernst Bour, Stjepan Šulek, Krzysztof Penderecki, Antonio Janigro, Andre

Navarra, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Aldo Ciccolini, Ruža Pospis-Baldani, Dunja Vejzović, Dubravka Tomšić-Srebotnjak, Rudolf Klepač, Ivo Pogorelić, Mstislav Rostropovič, Maksim Fedotov, Edita Gruberová, José Carreras, Ruggero Raimondi, Barbara Hendricks, Luciano Pavarotti i drugi. Uz redovitu koncertnu djelatnost u Zagrebu, te obvezu redovitog sudjelovanja u radijskom i televizijskom programu, Orkestar gostuje diljem domovine i u inozemstvu. Na tim je gostovanjima stekao priznanja te postao zaslužan promicatelj hrvatske kulture u svijetu. Početkom Domovinskoga rata glazbenici Simfonijskoga orkestra Hrvatske radiotelevizije, služeći domovini, održali su desetke koncerata na bojištima, od Osijeka, Pakraca, Lipika, Đakova, Gospića, Vinkovaca i Bošnjaka do Šibenika, Zadra, Karlovca, pa i Sarajeva. U prosincu 2014. Orkestar je održao uspješnu turneju po Italiji. Uz klasični i suvremeni repertoar te snimanja za potrebe Hrvatske radiotelevizije i diskografskih tvrtki, Orkestar čuva i hrvatsku glazbenu baštinu i suvremeno hrvatsko stvaralaštvo. U diskografskom opusu ističu se autorski albumi hrvatskih skladatelja Stjepana Šuleka, Milka Kelemena i Mire Belamarića, serija CD-a posvećenih šefovima-dirigentima Orkestra, *Alpska simfonija* Richarda Straussa, album s djelima talijanskoga skladatelja Gina Marinuzzija starijega te CD *Donizetti Heroines* s Elenom Mošuc, Zborom Hrvatske radiotelevizije i maestrom Ivom Lipanovićem, objavljen 2013. za Sony Classical. Iste godine objavljen peterostruki album *Stjepan Šulek (1914. – 1986.): 8 simfonija* u izdanju Hrvatske radiotelevizije, Cantusa i Hrvatskog društva skladatelja, nagrađen je diskografskom nagradom *Porin* u dvjema kategorijama: kao najbolji arhivski/tematsko-povijesni album

klasične glazbe i kao najbolja izvedba klasične glazbe (Šulekova *Sedma simfonija* pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja). Izvedba *Koncerta za alt-saksofon i orkestar* Pavla Dešpalja, uz solista Gordana Tudora, pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja, zaslužila je *Porin* 2016. u kategoriji najbolje izvedbe klasične skladbe. U sezoni 2010./2011. Orkestar je obilježio 80. obljetnicu postojanja te je tom prigodom objavljena monografija o njegovu djelovanju uz dvostruki album na koji su uvrštene snimke šefo-dirigenata: Milana Horvata, Krešimira Šipuća, Josefa Daniela, Pavla Dešpalja, Vladimira Kranjčevića, Oskara Danona, Uroša Lajovica i Nikše Bareze. Orkestar je primio nagradu *Judita* koju dodjeljuje *Slobodna Dalmacija*, za nastup s pijanisticom Martinom Filjak pod ravnanjem Aleksandra Markovića na 59. Splitskom ljetu 2013. godine. Od sezone 2015./2016. šef-dirigent Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije je Enrico Dindo.

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije

Prve violine: Mirjam Pustički Kunjko, Marijan Modrušan, Vinka Fabris, Tanja Tortić, Ivana Šambar, Tomislav Vitković, Petromila Marica Jakas, Ivana Penić Defar, Tamara Petir, Ivana Bašić, David Vidović, Ana Dražinić, Marina Podvalej, Lana Adamović

Druge violine: Dunja Delač, Davor Philips, Vlasta Crnogorac, Matija Jančec, Vesna Katić, Selma Muftić Pustički, Mira Kušan Sačer, Ines Kušec, Fani Perišić, Kruno Vidović, Slavko Vinčeković, Ladislav Ilčić

Viole: Hrvoje Philips, Jelena Jordan, Marija Andrejaš, Ester Klepač, Mario Majcan, Nebojša Floreani, Domagoj Ugrin, Tajana Valentić, Francesco Bozzo, Vitold Košir

Violončela: Guennadi Antonov, Melanija Galeta Belić, Marijana Vukovojac-Dugan, Lea Sušanj Lujo, Krešimir Lazar, Jonathan Daniel Zalusky, Jadranka Čučković, Jakov Kunjko

Kontrabasi: Vedran Kuštrak, Oleg Gourskii, Mislav Adamek, Ivan Domović, Nikica Karačić, Saša Špoljar

Flaute: Tamara Coha Mandić, Darija Zokić, Brigita Štadler

Oboe: Branka Bošnjak, Jelisaveta Barbulović, Ema Abadžieva

Klarineti: Domagoj Pavlović, Božidar Ladašić, Rude Mimica

Fagoti: Žarko Perišić, Anita Magdalenić, Ištvan Matay

Rogovi: Željko Vidaković, Ivica Novak, Marijan Pečevski, Zoran Katić

Trube: Dario Teskera, Luka Buljan, Petar Obradović

Tromboni: Vanja Lisjak, Ivan Mučić, Miro Taradi

Tuba: Jurica Rukljić

Timpani: Hrvoje Sekovanić

Udaraljke: Igor Kerić, Krunoslav Benko, Dominik Šabić, Rupert Čunko

Harfa: Mirjana Krišković

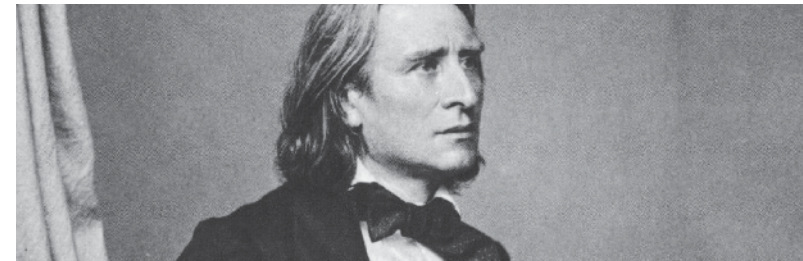
Celesta: Domagoj Guščić

Benjo / gitara: Ante Gelo

Saksofoni: Nikola Fabijanić, Patrik Prežgaj, Dragutin Roić

Mađarski narodni ples čardaš razvio se iz glazbe mađarskih Roma i bio je iznimno popularan u cijelom 19. stoljeću. Nazvan je po čardi – gostionici u kojoj su ljudi jeli, pili i zabavljali se. Za čardaš je karakteristično da počinje polagano, a završava brzo – taj polagani, melankolični uvod plesao je sam muškarac, a brz i temperamentan dio plesali su parovi u 2/4 ili 4/4 mjeri. Uzbudljiva dinamika plesa, snažni ritamski akcenti, izrazita glazbena tenzija i bogata melodioznost čardaša nadahnuli su mnoge skladatelje umjetničke glazbe, primjerice Emmericha Kálmána, Jana Hubaya, Franza Schuberta, Johannes Brahmsa, Franza Liszta, Léa Delibesa, Pabla de Sarasate, Vittorija Monte, Petra Iliča Čajkovskog, Johanna Straussa, Franza von Suppéa i druge.

Na večerašnjem koncertu čardaš se poput crvene niti provlači najrazličitijim glazbenim izričajima i oblicima – od Lisztovih glasovirskih i orkestralnih djela do opereta čiji su autori snažnu emotivnost i strast čardaša sjajno uklopili u uzbudljivi tijek duhovitih dramskih zapleta.

Franz Liszt (1811. – 1886.) je pijanist koji je virtuoznošću zadivio Europu, autor zaslužan za proširenje izražajnih mogućnosti i tehničkih kvaliteta glasovira, otac simfonijske pjesme, skladatelj čija je smiona harmonija navijestila stvaralaštvo Bartóka i Debussyja, uporan zagovornik i izvođač glazbe ostalih suvremenih skladatelja, Mađar koji je francuski i njemački govorio bolje od mađarskog jezika, bivši slobodni zidar koji je u Rimu 1865. primio niži duhovni red, čovjek čije su mnogobrojne ljubavne avanture postale legende poput njegova sviranja. Otac mu je bio Mađar, a majka Austrijanka. Prvu je glazbenu naobrazbu dobio od oca – nadglednika na Esterházyjevu imanju. Prvi je koncert održao s devet godina. Uz potporu bogatih mađarskih plemića, s deset godina odlazi na školovanje u Beč. Glasovir je učio kod Czernyja, a kompoziciju kod Salierija. Svojim je nastupima već tada očaravao bečku publiku, a njegovim je sviranjem bio oduševljen i Beethoven. Već 1823. odlazi u Pariz, gdje stasa u pravoga glasovirskog virtuozu i vrsnog skladatelja. Godine 1839. počinje osmogodišnje razdoblje Lisztovih trijumfalnih koncertnih turneja Europom. Dana 27. srpnja 1846. gostovao je i u Zagrebu. Njegov nov, temperamentan i slobodan način sviranja izazivao je kod publike golemo oduševljenje koje je, prema iskazima suvremenika, poprimalo razmjere prave „lisztomanije“. I koncertne je programe koncipirao na inovativan način, ne izvodeći samo vlastita djela, nego i djela slavni prethodnika i uspješnih suvremenika

(Bacha, Händela, Beethovena, Schuberta, Chopina...), stvorivši temelj reproduktivne djelatnosti kakvu danas poznajemo. U drugoj polovici četrdesetih godina 19. stoljeća, unatoč golemoj slavi i uspjesima, Liszt postupno napušta pijanističku karijeru i sve se više posvećuje skladanju. Godine 1849. prihvatio je službu dvorskog ravnatelja u Weimaru te kao dirigent dvorske opere i orkestra izvodi mnoga nova djela svojih suvremenika, među inima Berlioza, Schumanna, Spohra, te najviše Wagnera (praizvedba *Lohengrina*), a kao skladatelj i pedagog postaje vodeća osobnost kruga učenika i pristaša – predstavnika tzv. Novonjemačke škole, odnosno novoromantičnog stila.

U Lisztovo doba, doba glazbene romantike, iznimno se cijenila individualnost. Solisti su, možda više nego ikad, čeznuli za uspjehom. Kad su se skladateljsko umijeće i izvođačke sposobnosti stopili u jednoj osobi, umjetnik je mogao skladati prema vlastitom ukusu i stvarati djela koja će najbolje pokazati njegovu sviračku spretnost. Za Liszta je virtuoznost postala svojevrсна pokretačka sila, poligon za najraznovrsnije skladateljske i pijanističke eksperimente. Liszt je često za glasovir transkribirao tuđa djela ili skladao na tuđe teme. No središnji dio njegova opusa čine izvorne glasovirske skladbe (među najpoznatijima su tri sveska pod naslovom *Godine hodočašća, Tri Petrarcina soneta, Sonata u h-molu, Legende...*) i orkestralna djela. Referirajući se na programno simfonijsko stvaranje Hectora Berlioza, Liszt je osmislio novi glazbeni oblik – simfonijsku pjesmu. Trinaest djela te vrste nadahnuto je najčešće literarnim sadržajima s tematikom koja ima stvarne ili simbolične veze s Lisztovim životom i romantičnom prirodom (*Tasso, Prometej, Mazeppa, Hamlet, Orfej...*).

Nadahnut mađarskom narodnom glazbom, Liszt je skladao 19 *Mađarskih rapsodija*. Nastajale su u dva navrata – prvih petnaest između 1846. i 1853., a ostale između 1882. i 1885. godine. Izvorno su pisane za glasovir, no sam ih je skladatelj preradio za glasovir četveroručno, glasovirski trio i orkestar. Neke su poznatije i češće se izvode od drugih – primjerice 6., 10., 12. ili 14. rapsodija. No najpoznatija je zasigurno **Mađarska rapsodija u cis-molu, br. 2, S. 244**. Nastala je godine 1847. i objavljena 1851., a nositelj posvete je prof László Teleki. Zbog tehničke zahtjevnosti, Lisztove su *Mađarske rapsodije* pravi ispit spremnosti i virtuoziteta svakog pijanista. U orkestralnoj inačici donose pravi vatromet instrumentalnih boja, a umijeće izvođača očituje se ponajprije u pronalaženju pravih tempa, smislu za promjenjivost agogike te osjećaju za iskonski protok i puls koji mađarska tradicijska glazba sadrži. Lisztova *Mađarska rapsodija br. 2* jedna je od njegovih najpopularnijih skladbi. Često se mogla čuti u najrazličitijim okruženjima, posebice u crtanim filmovima, od Mickeyja Mousea iz 1929. do Rogera Rabbita iz 1988. godine.

Uz *Danse Macabre* za glasovir i gudače, Franz Liszt skladao je dva koncerta za glasovir i orkestar. Oba su koncerta nastajala dugo i Liszt ih je u više navrata doradivao. Glavnu temu **Prvog koncerta za glasovir i orkestar u Es-duru, S. 124** Liszt je još 1830. zapisao u svoju kajdanku. No *Koncert* je skladao 1849., a konačno uobličio tek 1856. Bilo je to

jedno od prvih Lisztovih velikih djela za orkestar i čini se da ga je upravo orkestracija usporila u radu. Orkestru je povjerio važnu ulogu – nastojao je glasovir i orkestar učiniti ravnopravnim partnerima. Radikalna novina koju donosi taj koncert jest formalno jedinstvo postignuto povezivanjem četiriju stavaka u jedan i uporaba istog tematskog materijala u cijelom djelu. Treći stavak počinje zvukom trianglera, što je u ono doba bilo posve neobično, pa je poznati kritičar Eduard Hanslick djelo ironično nazvao „triangl koncertom“. Koncert je Liszt posvetio Henryju Litolffu. Djelo je praizvedeno u Weimaru 17. veljače 1855. Skladatelj je bio za glasovinom, a dirigirao je Hector Berlioz. Béla Bartók iznimno je cijenio Lisztov *Prvi koncert za glasovir*. Među inim je napisao: „To je sjajno oblikovana ciklička sonatna forma s temama koje se provlače svim stavcima, a tretirane su na način varijacija.“

Emmerich Kálmán i Franz Lehár vodeći su operetni skladatelji svojega vremena, najpoznatiji mađarski majstori toga žanra te predstavnici takozvanog „srebrnog doba“ bečke operete koje obuhvaća prvu četvrtinu 20. stoljeća, a uslijedilo je poslije „zlatnog doba“ (čiji su protagonisti bili J. Strauss, Millöcker i Supée). Kálmánove i Lehárove operete poznate su upravo po nadahnutom stapanju bečkog valcera i mađarske narodne glazbe, ponajprije čardaša. Uz to, važna kvaliteta njihovih opereta su odlična orkestracija, melodijska inventivnost, suptilno izraženi osjećaji i ne odveć banalni sadržaj.

Emmerich Kálmán (1882. – 1953.) u mladosti je sanjao o pijanističkoj karijeri, ali se zbog rano otkrivenog artritisa preusmjerio na teoriju glazbe i kompoziciju. Glazbu i pravo diplomirao je u Budimpešti. Skladao je mnoga glasovirska djela i solo pjesme, no najpoznatiji je po operetama koje je počeo pisati još u Budimpešti, a intenzivnije nastavio poslije odlaska u Beč u kojem je proveo najaktivnije godine svoje karijere. Zbog nacizma je četrdesetih godina 20. stoljeća živio u SAD-u, zatim se vratio u Beč, a posljednje godine života proveo je u Parizu. Skladao je dvadesetak opereta osebujnih upravo po stapanju elemenata bečke operete i mađarskog folklora, uz bujnu melodioznost i sjajnu orkestraciju. Oblikovao ih je po uzoru na skladatelje koje je iznimno cijenio – Giacomo Puccinija i Petra Iljiča Čajkovskog. Dvije Kálmánove operete posebno su popularne – *Kneginja čardaša* i *Grofica Marica*. **Kneginja čardaša** je opereta u tri čina, praizvedena u Beču 1915., skladana prema libretu Lea Steina i Béle Jenbacha. To je vesela priča

o kabaretskoj pjevačici Sylviji Varescu u koju se (usprkos negodovanju roditelja) zaljubljuje mladi knez Edwin Ronald, priča o ljubavi koja nadilazi staleške i ine prepreke, ali i suptilna kritika lažnoga građanskog morala koji skriva istinu, a javnosti izlaže krinku puritanskog savršenstva. **Hej, hej, tamo u planinama moj je dom** (*Heia, heia, in den Bergen ist mein Heimatland*), Sylvijina je arija iz prvoga čina u kojoj s čežnjom pjeva o svojoj domovini, ali i o strasti tamošnjih djevojaka koje kad vole, vole predano. Arija završava koketnim stihovima: *Poljubi me, poljubi me, jer samo onaj tko najbolje ljubi, samo taj bit će moj suprug.*

Opereta **Grofica Marica** prema libretu Juliusa Brammera i Alfreda Grünwalda praizvedena je u Beču 1924. U središtu operetnog zapleta ovaj put je mlada i lijepa grofica čiji plan da se lažnim zaručama riješi mnogobrojnih udvarača, poslije niza duhovitih obrata, završava pravim zaručama dvaju zaljubljenih parova. Ime izmišljenog zaručnika grofica posuđuje iz operete *Barun Ciganin* Johanna Straussa mlađeg – riječ je o Kolomanu Županu (za kojega se utvrdi da je stvarna osoba). Opereta je za nas posebno zanimljiva zbog dueta Marice i Kolomana iz prvoga čina *Komm mit nach Varazdin* (*Pođi sa mnom u Varaždin*). **Kad čujem ciganske violine** (*Höre ich Zigeunergeigen*), nastupna je arija Marice iz prvoga čina, u kojoj pjeva o ljubavi i sreći, glazbi i vinu, o osjećajima pobuđenim zvucima violina, o strasti i čardašu.

Franz Lehár (1870. – 1946.), mađarsko-austrijski skladatelj (otac mu je bio češko-austrijskog podrijetla, a majka Mađarica), prvu je glazbenu naobrazbu dobio od oca – skladatelja, kornista i kapelnika u Konjičkoj regimenti. Violinu i kompoziciju studirao je u Pragu. Profesionalnu karijeru počeo je kao član vojne kapele za koju je pisao valcere, polke i koračnice. Bio je koncertni majstor orkestra gradskih kazališta Barmen-Elberfelda, zatim kapelnik Mornaričke glazbe u Puli (1889.), a poslije toga djelovao je u Trstu i Budimpešti. Godine 1900. pridružio se očevu orkestru u Beču i počeo skladati operete. Isprva nije bio odveć uspješan, no kad je postao dirigent u bečkom Theateru an der Wien i ozbiljnije se posvetio skladateljstvu, priznanje nije izostalo. Godine 1905. senzacionalan uspjeh postiže operetom **Vesela udovica** koja mu je donijela svjetsku slavu. Libreto su sastavili Viktor Léon i Leo Stein prema kazališnoj komediji *L'attaché d'ambassade* francuskog pisca Henrija Meilhaca. Radnju su smjestili u izmišljenu državu Pontevedro, čiji ataše, zbog lošeg financijskog stanja zemlje, vreba imetak mlade

udovice Hanne Glawari. Likovi su dijelom preuzeti iz stvarnog života i suptilna su kritika rasipnog i lakomislenog životnog stila onodobne europske elite. Na početku drugog čina bogata, ali nimalo lakomislena udovica Hanna priređuje zabavu i pjeva **Pjesmu o Vilji** – prema narodnoj legendi pjesmu o vili koja bi začarala putnike koji bi se zatekli u šumi. U tom je trenutku Hannina sudbina još neizvjesna, iako joj se sviđa Danilo, kojem na kraju operete obećava svoju ruku, ali tek kad se uvjeri da se njome ne želi oženiti samo zbog njezina nasljedstva.

Johann Strauss mladji (1825. – 1899.), jedan od najpopularnijih glazbenika svih vremena, skladatelj, violinist i dirigent, najstariji je sin skladatelja i dirigenta Johanna Straussa poznatog kao „otac valcera“. Iako se otac protivio njegovoj glazbenoj karijeri i namijenio mu zvanje službenika u banci, Johann Strauss ml. uz majčinu je potporu stekao glazbenu naobrazbu, završio studij kompozicije te postao jedan od glavnih predstavnika klasične bečke operete i „kralj valcera“. Skladao je gotovo 500 djela – dvjestotinjak valcera, više od stotinu polki, niz koračnica (među inim i jednu posvećenu hrvatskom banu Josipu Jelačiću), mazurki, galopa i 16 opereta. Bio je majstor povezivanja vrhunskog skladateljskog zanata i lakih nota (danas bismo rekli majstor *crossovera*) i svojim je djelima zaradio divljenje velikana klasične glazbe kao što su Brahms, Mahler ili Schönberg. Umjetnički je usavršio klasični bečki valcer i podigao ga na razinu koncertne orkestralne glazbe koja je, zahvaljujući nadahutoj melodici i majstorskoj orkestraciji, osvojila svijet (*Na lijepom plavom Dunavu, Priče iz bečke šume, Bečka krv...*). Glazbeno je obogatilo klasičnu bečku operetu i doveo je do vrhunca u djelima *Šišmiš* i *Barun Ciganin*.

Operetu **Barun Ciganin** Strauss je skladao na libreto Ignaza Schnitzera prema noveli *Sáffi* Móra Jókaija. Praizvedena je u Beču 1885. i doživjela je golemu popularnost, koju je nadmašila samo opereta *Šišmiš* iz 1874. *Barun Ciganin* duhovita je i majstorska mješavina mađarske i bečke glazbe – valcera i čardaša koji nadahuto rišu zamršenu radnju ispunjenu svim očekivanim operetnim elementima – zamjenom identiteta, mladim i starim ljubavnicima, komičnim likovima i zakopanim blagom. Bogato orkestrirana **Uvertira** najavljuje najpoznatije operetne teme, a posebnu joj draž daje upravo koegzistencija mađarskog i bečkog glazbenog naslijeđa.

Vitez Pázmán (*Ritter Pázmán*) prva je i jedina opera Johanna Straussa mlađeg. Praizvedena je u Beču prvoga dana godine 1892. Komičnog je sadržaja; temelji se na mađarskoj narodnoj priči o vitezu koji kod kralja traži zadovoljštinu jer mu je suprugu poslije lova poljubio jedan od lovaca. Predlaže da i njemu bude dopušteno poljubiti lovčevu suprugu. Ispostavlja se da je vitezovu suprugu poljubio kralj, pa je tako vitez Pázmánu dopušteno poljubiti kraljicu. Opera nije doživjela veći uspjeh, no na repertoaru se zadržao **Cardaš**, posebno dojmljiv zbog snažnog kontrasta između polaganog, čeznutljivog uvodnog dijela i brzog, razuzdanog finala.

Živjela Mađarska! (*Éljen a Magyar!*) op. 332 je brza polka koju je Johann Strauss ml. skladao u povodu proslave Austro-ugarske nagodbe iz 1867. kojom je utemeljena Austro-Ugarska Monarhija. Polka je s velikim uspjehom praizvedena u Pešti u ožujku 1869. tijekom gostovanja Straussova orkestra pod vodstvom trojice braće – Johanna, Josefa i Eduarda. Posvećena je mađarskoj naciji i u *codi* sadržava citat iz *Rákócijeve koračnice* – neslužbene mađarske himne iz 18. stoljeća, nepoznatog autora. Istu je temu citirao Hector Berlioz u *Faustovu prokletstvu*, te Franz Liszt u *Mađarskoj rapsodiji br. 15*. Polka je trodijelna, ispunjena bečkim duhom i mađarskom melodikom, a bogata orkestracija uporabom cimbala također priziva mađarsko ozračje.

Robert Stolz (1880. – 1975.) austrijski je skladatelj i dirigent poznat ponajprije kao autor opereta i filmske glazbe. Bio je iznimno nadaren. Prvi glasovirski recital održao je sa sedam godina (u publici je, među inima, bio i obiteljski prijatelj Johannes Brahms), a s jedanaest je počeo skladati. Školovao se u Beču i Berlinu. Na njegov skladateljski izričaj uvelike je utjecao upravo Johann Strauss mlađi. Tijekom Drugoga svjetskog rata djelovao je u Americi i njegova je filmska glazba dva puta bila nominirana za nagradu *Oscar*. Nakon povratka u Beč 1946., veliki je ugled stekao sjajnim dirigentskim interpretacijama i snimkama opereta Straussa, Lehára i Kálmána.

Opereta **Venera u svili** (*Venus in Seide*) praizvedena je 1932. u Zürichu. Radnja djela smještena je u Mađarsku. Najpoznatija arija iz operete, **Zasviraj na svojoj violini** (*Spiel auf deine Geige*), arija je glavne junakinje, kneginje i ujedno lijepe udovice Jadje Milewske-Palotay, podrijetlom Poljakinje, koju pjeva na samom početku prvoga čina, na fašničkom balu koji je pripremila u svojem dvorcu, s nostalgijom se sjećajući svoje domovine.

Fotograf: Dinko Bažulić

LISINSKI
 SUBOTOM
 UVIJEK
 LISINSKI
 NEPROCIJENIV DOŽIVLJAJ!
 17/18

LISINSKI SUBOTOM
 Subota, 20. siječnja 2018. u 19.30 sati
 Velika dvorana

VLADIMIR KRPAN 80 PLUS

Učenici svojem Profesoru
 u povodu njegova 80. rođendana:

**Srđan Čaldarović, Martina Filjak,
 Katarina Krpan, Maksim Mrvica,
 Pedja Mužijević, Bruno Vlahek**

**Zagrebačka filharmonija
 Tonči Bilić, dirigent**

Vladimiru Krpanu, koncertantu i pedagogu međunarodnoga ugleda, za njegov velik doprinos svijetu glazbe kao profinjenom interpretu koji je sretno spojio najbolju tradiciju hrvatske pijanističke škole s dragocjenim naslijeđem pijanističke umjetnosti Artura Benedettija Michelangelija! (Zlatna plaketa, Brescia 2016.)

Fotograf: Vladimir Širokov

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

LISINSKI SUBOTOM
Subota, 10. veljače 2018.
Velika dvorana

**SIMFONIJSKI ORKESTAR
BERLINSKOGA RADIJA
ALJOŠA JURINIĆ, glasovir
IVAN REPUŠIĆ, dirigent**

*Glasoviti hrvatski umjetnici i jedan od najboljih njemačkih
orkestara zajedno na pozornici Lisinskog!*

Zagrebačkim gostovanjem glasovitog **Simfonijskog orkestra Berlinskoga radija** ravnat će jedan od najznačajnijih hrvatskih dirigenata nove generacije, **Ivan Repušić!** Miljenik je on europske, napose njemačke glazbene scene, o čemu svjedoče njegovi angažmani u njihovim vodećim glazbenim institucijama: glazbeni je ravnatelj Državne opere u Hannoveru i od početka ovogodišnje sezone šef-dirigent Minhenskog radijskog orkestra. Na pozornici će im se pridružiti mladi hrvatski pijanist, **Aljoša Jurinić**, kojeg redovito prati oduševljenje domaće i inozemne publike i atmosfera koju treba zahvaliti umjetničkoj veličini, ali i jednostavnosti i profinjenosti njegova duha.

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!
17/18

LISINSKI ARIOSO
Srijeda, 28. veljače 2018.
Velika dvorana

**YUSIF EYVAZOV, tenor
Orkestar HNK-a Ivana pl. Zajca
Marco Boemi, dirigent**

Eyvazov je uzbudljiv tenor prodornog, gromoglasnog i iznimno „talijanskog“ glasa... Potpuna dominacija čistog ljudskog glasa izvještenog u postizanju iznimnosti koja dopire do nas kao nijedan drugi glas... ništa se ne da usporediti s tim. (Mark Swed, L. A. Times)

 splitskabanka

PEUGEOT

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE